

Työ- ja elinkeinoministeriö

Valtiovarainministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta. Kuntien ja kuntayhtymien työvoimaviranomaisten oikeutta saada tietoja tulotietojärjestelmästä laajennettaisiin. Lisäksi työvoimaviranomaisilla olisi velvollisuus tallentaa valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmään tiedot työnhakijan osallistumisesta kunnan yleisen toimialan puitteissa järjestämään työllistymistä tukevaan palveluun. Työvoimaviranomainen velvoitettaisiin tallentamaan valtakunnalliseen tietovarantoon tarpeellisilta osin muut työnhakua ja työllistymistä tukevat palvelut tilastointia ja tiedolla johtamista varten.

Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Valtiovarainministeriö pitää esitysluonnoksen tavoitteita kannatettavina. Esitysluonnoksessa on todettu, että tulotietojen avulla kunnat ja kuntayhtymät pystyisivät parantamaan työvoimapalveluiden toimeenpanon tehokkuutta, kustannustehokkuutta sekä yksilöllisiin palveluihin ohjaamista, asiakkaiden palvelutarpeen arviointia, palveluiden sisältöä sekä arvioimaan palveluiden vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta (s.30). Työllisyysalueiden mahdollisuus hyödyntää nykyistä laajemmin tulorekisterin tietoja vaikuttavamman työllisyyden edistämiseksi ja yksilöllisemmän työllisyyspalvelun tuottamiseksi edistäisi samalla myös digitaalisten palveluiden ja tietoyhteiskunnan kehittämismahdollisuuksia.

Kuten esitysluonnoksessa (s. 21) on todettu, julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoineistoihin ja tietojärjestelmiin. Lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon.

Tiedonhallintalain esitöiden mukaan säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että lainsäädännön valmisteluvaiheessa tunnistetaan tiedonhallintaan kohdistuvien säännösten vaikutukset viranomaisten toimintaan ja että arvioinnin perusteella voidaan ryhtyä suunnittelemaan kohdealueen tiedonhallinnan muutoksia tarkemmin. Arvioinnin avulla lainvalmistelussa tunnistetaan nykytila ja suoritetaan arvio tavoitetilasta valmisteltavan lain näkökulmasta.

Esitysluonnoksessa on arvioitu, että ehdotetut muutokset eivät siinä määrin olennaisesti vaikuta tietoineistoihin tai tietojärjestelmiin, että tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentissa säädetty arviointi olisi

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

tarpeen lainsäädäntötyön yhteydessä. Esiin nostettaisiin kuitenkin tiedonhallintaan liittyvät tärkeimmät näkökohdat eri viranomaisten osalta. KEHA-keskuksen, kuntien ja Tulorekisteriyksikön osalta tiedonhallinnan muutosvaikutuksia koskevassa jaksossa onkin todettu, ettei ehdotetuilla vaikutuksilla arvioida olevan olennaisia tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin tai julkisuuteen ja salassapitoon. (s. 21).

Esitysluonnoksen taloudellisten vaikutusten arviointia koskevissa jaksoissa on kuitenkin tuotu esiin, että ehdotettujen muutosten toimeenpano edellyttää tietojärjestelmien kehittämistä, jonka arvioidaan maksavan kertaluonteisesti noin 0,5 miljoonaa euroa. Tulorekisteriyksikölle ja KEHA-keskukselle on lisäksi arvioitu syntyvän pidemmällä aikavälillä kustannuksia tietojärjestelmien välisten rajapintojen luomisesta, tulorekisteritiedon siirtämisestä sekä tulorekisterin tietoihin liittyvän neuvonnan antamisesta.

Kuntien nykyistä laajemman tietojen käyttömahdollisuuden ja siten myös tiedonsaantioikeuden osalta on puolestaan todettu, ettei kustannuksia lähtökohtaisesti aiheutuisi, koska kunnilla ei ole velvollisuutta pyytää tiedonsaantioikeutensa mukaisia tietoja, vaan niiden pyytäminen ja käyttö olisi vapaaehtoista. Niille kunnille, jotka tietoja haluaisivat hyödyntää, on kuitenkin arvioitu koituvan tietojärjestelmien kehitykseen liittyviä kustannuksia, joiden taso riippuisi siitä, kuinka laajasti ja millä tavalla näitä tietoja hyödynnettäisiin (s.16-17). Valtiovarainministeriö huomauttaa, ettei esitysluonnoksessa kuvattua mallia, jossa kuntien työvoimaviranomaisille säädettäisiin käytännössä nykyistä laajempi tiedonsaantioikeus, jonka ei kuitenkaan arvioida aiheuttavan tietojärjestelmä- tai kustannusvaikutuksia tietojen pyytämisen vapaaehtoisuuden vuoksi, ole arvioitu suhteessa hallintolain (434/2003) 31 §:n mukaiseen viranomaisen selvittämisvelvollisuuteen.

Esitysluonnoksen tietosuojavaikutuksissa on todettu, että kunnan tai kuntayhtymän pyytäessä ja saadessa tietoja tulotietojärjestelmästä, siihen kohdistuisi tiedonhallintalain velvoitteet lain 3 §:n perusteella, sillä tietojen käsittely edellyttäisi jonkinlaista tietovarantoa ja rekisterinpitäjän olisi oletettava olevan tiedonhallintalain mukainen tiedonhallintayksikkö. Nämä velvoitteet sisältäisivät tiedonhallintalain perusteella esimerkiksi tiedonhallintamallin ja muutosvaikutuksien arvioinnin, tietojärjestelmien turvallisuuden varmistamisen, käyttöoikeuksien hallinnan sekä lokitietojen keräämisen. (s.23)

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan esitysluonnoksen perusteella vaikuttaa siltä, ettei tiedonhallintaa koskevien vaikutusten osalta voida päätyä tulkintaan, jonka mukaan esityksellä ei olisi olennaisia vaikutuksia tietoaineistoihin tai tietojärjestelmiin. Esitysluonnoksella olisi vaikutusta myös tiedonsaantioikeuksiin ja tietojen luovutuksiin, mistä syntyviä tiedonhallinnan muutosvaikutuksia tulisi asianmukaisesti arvioida osana hallituksen esitystä. Jatkovalmistelussa hallituksen esitysluonnosta olisikin syytä täydentää tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvioinnilla tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla.

Esitysluonnoksen mukaan ehdotetut muutokset työvoimaviranomaisten tiedonsaantioikeuteen mahdollistaisivat tulorekisterin tietojen laajemman hyödyntämisen työvoimapalveluiden järjestämisessä. Muutos olisi mahdollistava, eikä velvoittaisi työvoimaviranomaisia hyödyntämään tietoja. Esityksessä on arvioitu, että niille kunnille, jotka tulorekisterin tietoja haluaisivat hyödyntää, aiheutuisi kustannuksia tietojen vastaanottamisesta, tietoturvalisistä säilyttämisestä ja hyödyntämisestä. Kustannusten määrä voisi vaihdella suuresti riippuen siitä, kuinka laajasti tulotietoja hyödynnettäisiin ja millä tavoin tulorekisteritiedon siirtäminen ja käsittely käytännössä toteutettaisiin. Suoran ja kattavan rajapinnan rakentamisesta voisi aiheutua kunnalle huomattavia kustannuksia. Esitysluonnoksen mukaan tulorekisterin käyttömahdollisuuden laajentaminen ei kuitenkaan lisää kuntien lakisääteisiä tehtäviä, eikä tarkoitukseen ehdoteta kohdennettavaksi lisärahoitusta kunnille.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 22 §:n 1 momentin mukaan valtionosuustehtävien laajuuden tai laadun muutos otetaan huomioon, jos se aiheutuu asianomaisesta valtionosuustehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtiontalousarviosta. Valtionosuuslain 21 §:n 2 momentin mukaan uusissa ja laajentuvissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä.

Valtiovarainministeriö yhtyy esitysluonnoksessa esitettyyn näkemykseen siitä, että kysymyksessä ei ole kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 21 ja 22 §:ssä tarkoitettua tehtävämuutoksesta, johon laki velvoittaisi osoittamaan kunnille valtion 100-prosenttinen rahoituksen muutoksen voimaantullessa. Koska tietojensaantioikeuden laajentaminen liittyy työvoimapalveluiden järjestämistehtävään, tulevat muutoksesta aiheutuvat kustannukset kuitenkin valtionosuustehtävästä aiheutuvina kustannuksina huomioon otetuiksi lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen kautta kahden vuoden viiveellä. Tällöin valtio osallistuu rahoitukseen valtionosuusprosentin mukaisella osuudella koko maan tasolla.

Kuntalain (410/2015) 11–13 §:ssä säädetään valtion ja kuntien neuvottelumenettelyistä. Valtion ja kuntien neuvottelumenettelyyn kuuluu kuntien toimintaa, taloutta ja hallintoa koskevien asioiden käsittely valtiovarainministeriön yhteydessä toimivassa kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa. Koska ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla voi olla vaikutusta kuntien toimintaan ja talouteen, tulisi arvioida, olisiko esitys tarpeen käsitellä kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Esityksen arvioidaan lisäävän jonkin verran Lupa- ja valvontavirastoon saapuvien kanteluiden määrää sekä monimutkaisten ratkaistavien tapausten määrää. Lupa- ja valvontaviraston tehtävät lisääntyisivät myös siltä osin kuin se mahdollisesti suorittaisi asiaa koskevaa oma-aloitteista valvontaa. Tietojen välttämättömyyden arviointi sekä tietojen käyttötarkoitusten arviointi (esimerkiksi palveluihin ohjaamisessa) tullevat aiheuttamaan valvovalle viranomaiselle haasteellisia tulkintatilanteita asiakkaiden yhdenvertaisuuden, tasapuolisen kohtelun sekä tietosuojan osalta. Taloudelliset vaikutukset arvioidaan esityksessä valtionhallinnon virastojen osalta siinä määrin vähäisiksi, että toimeenpano voitaisiin toteuttaa kohdentamalla virastojen kehysten mukaista toimintamenomäärärahaa tarkoitukseen, eikä virastoille olisi tarvetta myöntää lisää toimintamenorahoitusta talousarviossa tässä esityksessä ehdotettujen muutosten johdosta.

Valtiovarainministeriö yhtyy esitysluonnoksessa esitettyyn näkemykseen, että esitysluonnoksen toimeenpano voidaan toteuttaa olemassa olevien määrärahojen puitteissa. Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kohdistuvat toimintamenomäärärahat vähenevät kuitenkin vuosien 2024–2027 välisessä verratilussa noin 10 prosentilla. Sen vuoksi vaikutusarviointia tulisi päivittää ja arvioida, missä määrin muutokset tulevat näkymään esim. pidentyvinä käsittelyaikoina tai muuna palvelutason heikentymisenä tai vaihtoehtoisesti, missä määrin ne edellyttävät toiminnan tuottavuuden parantamista kyseisten asioiden käsittelyssä nykytilaan nähden, mikäli palvelutason heikkenemistä ei voida katsoa hyväksyttäväksi.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Mika Niemelä

Jakelu

TEM Työ- ja elinkeinoministeriö
TEM AKO KOKA Työvoiman saatavuus, Ville Heinonen
TEM AKO Säädosvalmistelu ja juridinen tuki, Riku Hurme
TEM AKO Työllisyyden edistäminen ja kohtaanto, Lari Anttonen

Tiedoksi

VM JulkICT Tietopolitiikka, Santtu Viiman
VM VKO Rakennepolitiikkayksikkö, Mikko Saarinen
VM BO Finanssipolitiikan yksikkö, Armi Liinamaa
VM KAO Hallinto ja talous, Kirsi Hyttinen

VN/32635/2025-VM-9

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: